Lähettäjä: Rontu Kaisa MIG <Kaisa.Rontu@migri.fi>
Lähetetty: tiistai 22. helmikuuta 2022 8.55
Vastaanottaja: Hallintovaliokunta
Aihe: Hallintovaliokunta torstai 17.02.2022 / VNS 6/2021 vp / Asiantuntijakuuleminen - Maahanmuuttoviraston vastaus lisäkysymykseen

Hei,

Alla Maahanmuuttoviraston vastaus torstain 17.2. asiantuntijakuulemisessa esitettyihin lisäkysymyksiin:

> Selonteko pohjautuu eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintöön, jossa esitettiin kriittisiäkin huomioita kotoutumisjärjestelmästä ja korostettiin maahanmuuttajan vastuuta. Vastaako selonteko näkemyksenne mukaan eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietintöä (TrVM 6/2018 vp), onko siinä esille tuodut asiat huomioitu?

Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan on yleisesti hyvä, että monialaisen kotoutumista edistävän toiminnan ja järjestelmän toimivuutta on arvioitu eduskunnan tarkastusvaliokunnan toimesta. Selvyyden vuoksi on hyvä todeta, että Maahanmuuttovirasto keskittyi asiantuntijalausunnossaan vain turvapaikanhakijoihin ja selonteon kappaleeseen yhdeksän ja siten huomattavasti koko selontekoa kapeampaan asiaan. Nyt esitetyt lisäkysymykset koskevat tätä laajempaa asiaa ja koko selontekoa ja sen pohjana toiminutta tarkastusvaliokunnan mietintöä. Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan tarkastusvaliokunnan mietinnössä olleita aiheita ja ehdotuksia on huomioitu tai käsitelty myös selonteossa.

Vaikka Maahanmuuttovirasto keskittyi asiantuntijalausunnossaan vain selonteon kappaleeseen yhdeksän, voidaan kuitenkin todeta, että selonteossa ja sen pohjana toimineessa tarkastusvaliokunnan mietinnössä on myös muissa kohdin asioita, jotka koskevat suoraan tai välillisesti myös turvapaikanhakijoita ja erityisesti niitä turvapaikanhakijataustaisia ihmisiä, jotka saavat oleskeluluvan ja siirtyvät vastaanottojärjestelmästä kuntiin, vaikka näissä kohdin turvapaikanhakijoita ei nimellisesti olisi mietinnössä tai selonteossa mainittukaan. Näitä ovat esimerkiksi työmarkkinoille tai työelämään mukaan hakeutuminen tai pääseminen. Myös oleskeluluvan saamisen jälkeen kotoutumiskoulutus ja sen toimivuus on eittämättä tällainen asia.

Tarkastusvaliokunnan mietintö ja kotouttamisen selonteko käsittelevät myös erityisesti vastaanottojärjestelmän toimintaa ja turvapaikanhakijoita. Tarkastusvaliokunnan kannanottoehdotuksissa todetaan, että ”eduskunta edellyttää, että hallitus lisää turvapaikanhakijan vastaanottopalveluihin sisältyvän opintotoiminnan velvoittavuutta. Turvapaikanhakijalta tulee edellyttää suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen, sääntöjen sekä arvojen tuntemusta. Tämän varmistamiseksi tulee olla koe.”. Tähän vastaavasti selonteossa kerrotaan, että vastaanottokeskukset järjestävät työ- ja opintotoimintaa vastaanottolain mukaisesti. Lisäksi mainitaan, että Maahanmuuttovirasto on uudistanut turvapaikanhakijoille järjestettävän suomalaisen yhteiskunnan kurssin keväällä 2021. Kurssilla turvapaikanhakija saa tietoa muun muassa Suomen lainsäädännöstä, Suomen historiasta, Suomen yhteiskuntajärjestyksestä sekä suomalaisesta kulttuurista ja tavoista. Kurssin Suomen lainsäädäntö -osioon kuuluu myös verkkokurssi ja testi.

Selonteossa nähdään keskeisenä vastaanottojärjestelmään ja turvapaikanhakijoihin liittyvänä toimenpiteenä esikotouttavan toiminnan kehittäminen myös jatkossa. Vastaanottokeskuksissa järjestettävän työ- ja opintotoiminnan lisäksi olennaista on ohjata turvapaikanhakijoita tutustumaan keskusten ulkopuolisiin opinto- ja työmahdollisuuksiin. Lisäksi huomiota on kiinnitettävä oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden sujuvaan kuntaan siirtymiseen ja kotoutumis- ja työllisyyspalveluihin pääsyyn. Maahanmuuttovirasto käsitteli näitä asioita ja vastaanottokeskusten toimintaa asiantuntijalausunnossaan.

> Päästäisiinkö selonteossa mainituilla ehdotuksilla nopeaan kotoutumiseen?

Suurin osa selonteossa mainituista ehdotuksista painottuu oleskeluluvan saamisen jälkeiseen aikaan. Jos taas tarkastellaan selonteon kappaletta yhdeksän ja erityisesti vastaanottokeskuksia ja turvapaikanhakijoita koskevaa osiota, Maahanmuuttoviraston näkemys on, että selonteossa mainitut vastaanottotoimintaa koskevat ehdotukset edistäisivät vastaanottovaiheen tai vastaanottovaiheen ja oleskeluluvan saamisen kautta eteen tulevan nivelvaiheen sujuvuutta. Tässä on kuitenkin hyvä todeta, että kaikilta osin ehdotuksissa ei ollut mitään erityistä uutta vaan ne kuvastavat jo olemassa olevaa tosiasiallista tilannetta ja toimintaa. Maahanmuuttovirasto käsitteli asiantuntijalausunnossaan tarvetta ja mahdollisuuksia kehittää vastaanottokeskuksissa tapahtuvaa esikotouttavaa toimintaa ja mitä tässä asiassa olisi hyvä huomioida. Maahanmuuttovirasto tuo tässä vielä esiin, että kaikissa asioissa ei välttämättä ole sellaista kehittämisen tarvetta tai kehittäminen ei tuo erityistä lisäarvoa verrattuna olemassa olevaan toimintaan ja oleellisempaa voikin olla jo olemassa olevien asioiden tekeminen pitkäjänteisesti ja mahdollisimman laadukkaasti.

Jos kysymystä tarkastellaan laajemmin, Maahanmuuttovirasto näkemyksen mukaan sillä, mitä kotoutumisen ajatellaan sisältävän tai olevan vaikuttaa siihen, kuinka nopeasti siihen päästään. Yleisesti maahan tulleet ihmiset ovat todennäköisesti jatkumolla sen suhteen, millaisia resursseja, kyvykkyyksiä ja intressejä heillä asian suhteen on. Eri yksilöiden ja ryhmien välillä on todennäköisesti suurtakin vaihtelua. Tämä tarkoittaa sitä, että tarpeet ja tavoitteet myös vaihtelevat. Edelleen tämä tarkoittaa myös tarvetta miettiä todennäköisesti rajallisten resurssien kohdentamista ja käyttämistä mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Mahdollisesti yhtä ainoaa ja kaikille sopivaa toimintamallia ei ole olemassa. Käytännön toteutuksella on myös suuri merkitys. Maahanmuuttovirastolla ei ole tarvittavaa tuttuutta asiaan ja erityisesti kaikkeen oleskeluluvan saamiseen jälkeiseen aikaan ajoittuvaan liittyen, jotta olisi mahdollista kovinkaan tarkkaan arvioida, päästäänkö selonteossa mainituilla ehdotuksilla yleisesti kaikkien maahanmuuttajien kohdalla nopeaan kotoutumiseen.

Erityisen mielenkiintoinen ja toimivuuden kannalta oleellinen asia liittyy käytössä olevaan toimintaideologiaan, miten se määritellään toiminnan taustalle ja kuinka se jalkautetaan käytännön toimintaan. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, kuinka edistetään samanaikaisesti erittäin tärkeää maahanmuuttajien osallisuutta kotoutumisessa, työelämässä ja laajemmin yhteiskunnassa, mutta samalla huomioiden myös erilaiset, yhtä lailla tärkeät, kotoutujalle asiaan liittyvät oikeudet, vastuut ja velvollisuudet.

> Mitkä olisivat mielekkäät mittarit kotoutumiselle?

Maahanmuuttovirastolla ei ole asiaan selkeää näkemystä, koska suurin osa kotoutumistoimista tapahtuu vasta oleskeluluvan saamisen jälkeen.

Mielekkäät mittarit kotoutumiselle löytynevät niistä asioista, joita kotoutumista edistävillä toimilla pyritään edistämään ja saamaan aikaan sekä yleisemmin asioista, joita maahan tulleilta ihmisiltä odotetaan ja heidän toivotaan tekevän. Mahdollisesti on pidettävä mielessä myös ne asiat, joita ei haluta tehtävän ja tapahtuvan, jotka kuvastanevat osaltaan myös kotoutumisen toimivuutta. Mittareita löytynee myös kotoutumisen taustalla olevista prosesseista, kotoutumista edistävistä toimista ja niiden sujuvuudesta sekä siitä, kuinka tänne muuttaneet ihmiset olonsa, osallisuutensa, ympäristönsä ja oman toimintansa kokevat. Mittareita voitaneen tehdä mitattavasta asiasta riippuen määrällisiksi ja laadullisiksi. Mielekkäitä mittareita voi ainakin löytää kotoutumiskoulutuksesta ja sen vaikuttavuudesta, kielitaidosta ja sen kehittymisestä, työelämästä ja siihen osallistumisesta, sosiaaliturvan käytöstä sekä hyvinvoinnista, asenteista ja koetusta elämänlaadusta. Jos mittareilla on tarkoitus pyrkiä tavoittamaan asiaa mahdollisimman kattavasti ja monipuolisesti, voi myös ikävämpiä ilmiöitä, kuten rikollisuutta tarkastella osana kokonaisuutta.

Parhain terveisin,

Kaisa Rontu
Ylitarkastaja

Vastaanottoyksikkö

Maahanmuuttovirasto
PL 10
00086 Helsinki
Puh. 0295 463 365
Faksi 0295 411 720

Tämä viesti on osoitettu ainoastaan sen tarkoitetulle vastaanottajalle ja se saattaa sisältää salassa pidettävää tietoa. Jos et ole viestissä tarkoitettu vastaanottaja, tuhoa viesti ja ilmoita asiasta välittömästi viestin lähettäjälle. Viestin sisällön, välitystiedon ja viestin olemassaolon hyväksikäyttäminen ja ilmaiseminen on kielletty laissa (laki sähköisen viestinnän palveluista 136 § 4. mom).

Detta meddelande är avsett endast för den nämnda mottagaren och kan innehålla sekretessbelagd information. Ifall du inte är den avsedda mottagaren, vänligen förstör meddelandet och informera avsändaren omedelbart. Det är i lag (136 § 4 mom. i lag om tjänster inom elektronisk kommunikation) förbjudet att utnyttja eller röja meddelandets innehåll och förmedlingsuppgifter eller uppgifterna om meddelandets existens.

This e-mail message is intended only for the person(s) named in the message header and may contain privileged information. If you are not the intended recipient of this message, please delete the message and notify the sender immediately. It is forbidden by law (Information Society Code, Section 136 4 Subsection) to disclose the content or traffic data of the message or the knowledge of its existence, or to make use of them.